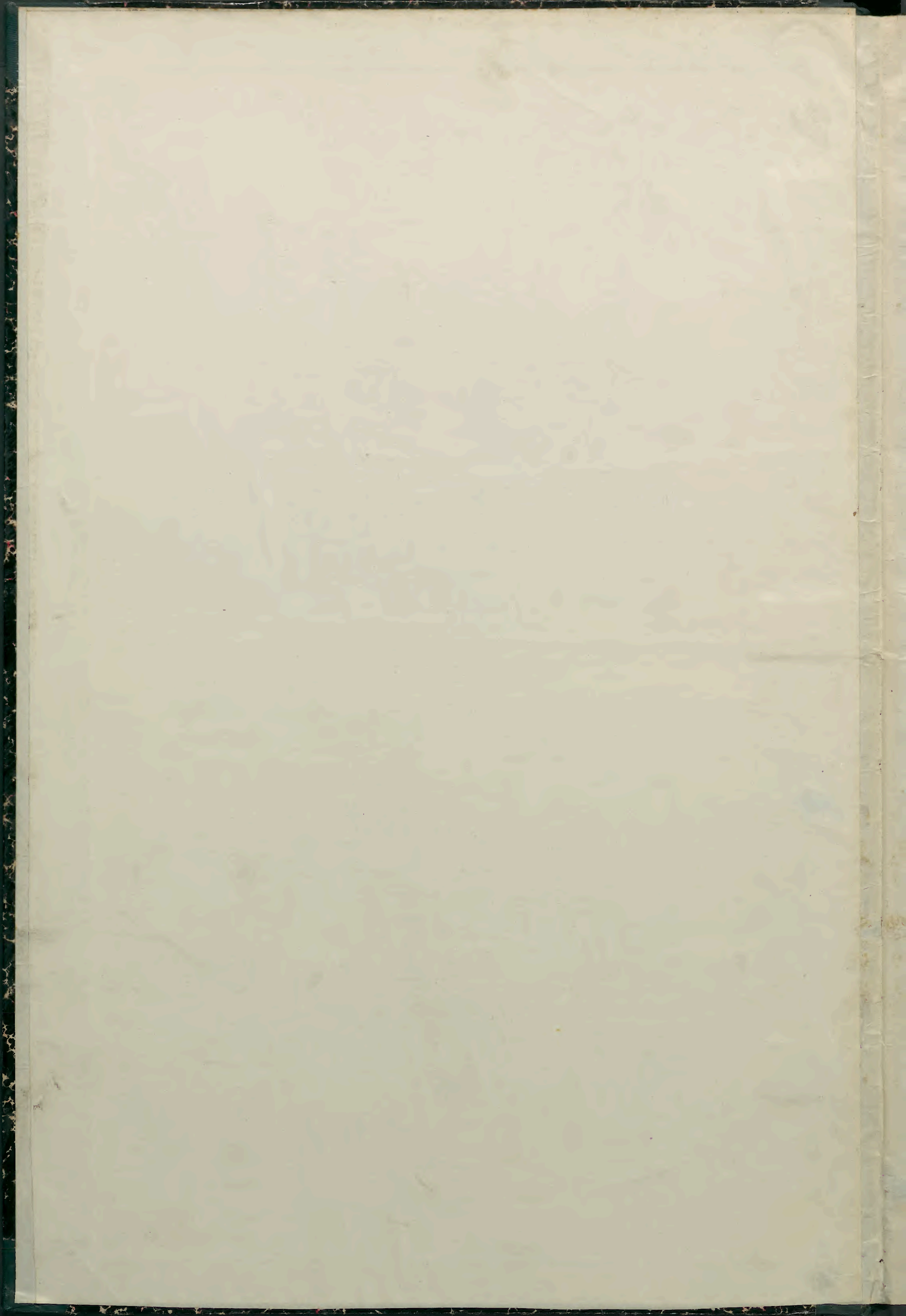

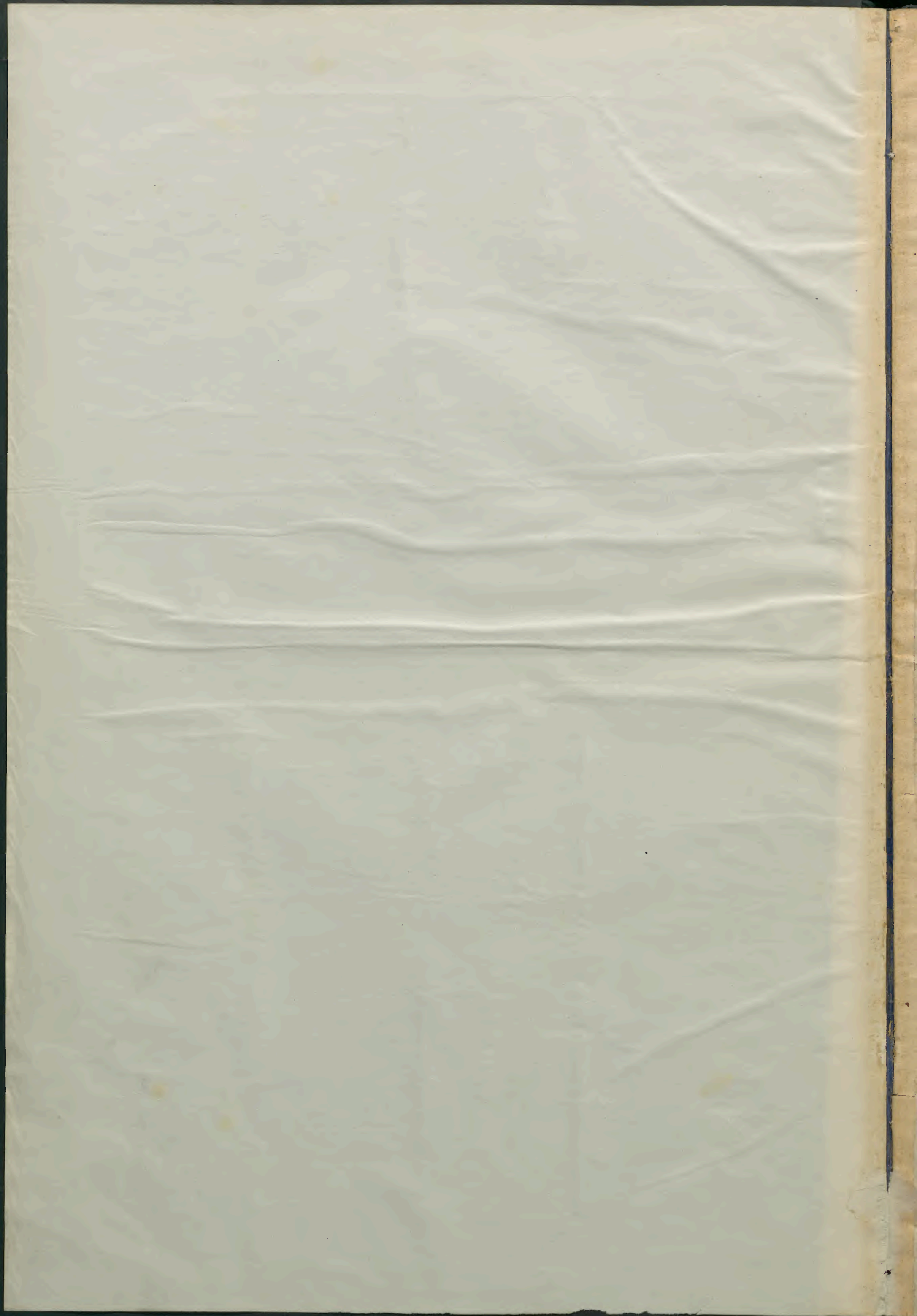
0261

1.11.

3

Տարեկան գինն է 50 դուրոշ:
Վեցամսեայ չճախուի:
Ծանուցման տողին 1 դրշ:
Դուրս երթալը լրագրին:
Բուն ծախքը առնողին վրայ է:

Ս Է Ր

Տնօրէնութեան ստորագրու-
թիւնն է գ. վ. ՊԵՏՐՎԱՐԻ
Հանգիստ վերաբերեալ նա-
մակ կամ գրութիւն Տնօրէնին պի-
տի ուղղուի Վեղիք խան թիւ 50

ՏԱՍՆՕՐԵԱՅ ՀԱՆԴԵՍ

ՈՒՍԾԱՆՑ, ԳԱՂԱԲԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԳԵՂԵՅԻՆ ԴՊՐՈՒԹԵԱՆՑ

ՆՈՐ ՏԱՐԻ

ԵՒ

ՆՈՐ ՍԷՐ

Նոր տարւոյն սկիզբը, Սէր նոր ոգի առած իր ընթեր-
ցողաց կը ներկայանայ, այլ պիտի պատկո՛ւի արդեօք իր սը-
նուցած իրաւացի յոյսը, կամ պիտի ստանայ Հայ հասարա-
կութեան համակրութիւնը, թող ժամանակն ու արդիւնքը
պատասխանատու ըլլան:

Սեր Ազգին ընթերցասիրութեան կամ անընթերցասի-
րութեանը վրայ ճառատանք չ'ենք ընել, եւ յանիրաւի տեղն
Ազգը չ'ենք բամբասել բնաւ: Ս' ալ կը հաստատենք թէ
եթէ Ազգերնու մէջ յառաջագիտութիւն չ'կայ, յառաջա-
գիտութեան շարժումը եւ կայ թէ որ ապակախ մեծ մասը
եւ մնացած է, քաղաքակրթութեան հզօր ձգիւն ստատրա-
կոյս ամենէն թմբակներն ալ պիտի արթնցունէ եւ յառաջ
պիտի մղէ:

— Բայց ի՞նչ է այն ձայնը որ այս գիթական զօրու-
թիւնն ունի:

— Տպագրութիւնը. որ մեռեալ ազգերն ի կենդանու-
թիւն կը կոչէ:

Եւ գծադրաբար այս արուեստն է որ մեր մէջ ամենէն
եւ մնացել է, եւ ահա այս փրկարար ջանքն է, զոր մեր յան-
հոգս կը թողունք որ շիջանի եւ զմեզ խորին խաւարի մէջ
թողու:

Գաջութիւնը՝ աւերակայ վրայ ազգային պատիւը պաշտ-
պանեն է. ուստի քա՛ւ ի մէջ յուսահատութիւն: Այո՛, շատ
օրագիրներ կանխաձայն մահաւամբ մեռան, բայց Ազգը ողջ
է. հարկը աւոր օրագիրներ ալ կրնան անցնիլ երթալ, այլ
Ազգը կը մնայ, կ'աճի, կը յառաջանայ եւ օր մ'այն կիսա-
կործան աւերակայ վրայ հոյակապ շէնքեր կը բարձրացունէ:

Անոնք որ ներկայն շրջապատող անձուկ հորիզոնէն ան-
գին չ'են նկատեր, միայն կարճ գաղափար մը կ'ունենան
ընկերութեան մը վիճակին վրայ, իսկ մեք ապագային վը-
րայ կը խորհնք, եւ թող սնտախառութիւն չ'ըլլայ, պար-
ծանք կը համարենք մեր ազգային ապագայ լուսաւորութեան
ջահերուն քով խոնարհ կանթեղ մ'ըլլալը: Այս կանթեղն
ալ շատերու պէս կրնայ մարիլ, բայց լուսաւորութիւնն ան-
հրաժեշտ պիտի գայ:

Բնութեան ամեն մասին մէջ հակառակամարտ տարերք
կան՝ խաւարը լոյսէն կը վանուի, ցրտութիւնը՝ ջերմութե-
նէն, այլ բնութիւնը յախտեանական օրէնքներ ալ ունի, ու
րով իր տարրներն իրենց յաղթական զօրութիւնն անկից ան-
գին չ'են կրնար տանիլ. իսկ մարդկային ընկերութիւնը բա-
րոյսպէս մեծամեծ փոփոխութեանց ենթակայ է, եւ եթէ
զինքը կազմող տարերաց մէկն ընկճի՝ անհետանալու վը-
տանդի մէջ կ'ընայ:

Անագորոյն պատերազմ. մարդս ստիպուած է միշտ յա-
ռաջ երթալու եթէ չ'ուզէր ոչնչանալ, եւ աւերի անգութ-
ներն իրենց նպատակին հասնելու համար առջեւնին ան-
գամ չ'են նայիր, այլ կատաղի կը դիմեն ոտնակոխ ընելով
իրենց նամանները եւ ճմլելով իրենցմէ տկարները: Իսկ ազ-
գերն ալ որ անհատներէ կը բաղկանան, շատ անգամ անոնց

բռնած ընթացքին կը հետեւին՝ ազգերն ալ իրենց եռակա-
նութիւնն ու անձնասիրութիւնն ունին, եւ պատմութիւնը
մեզի կը սովորեցունէ որ անոնք շարունակ զերար կլանելու փորձ
փորձած են. յառաջելու հակառակ մրցանքը անհատներու
մէջ կայ, ինչպէս նաեւ ազգերու մէջ, եւ վա՛յ անոր որ ետ
կը մնայ. քանզի եթէ անհատ մ'է ամէն բանէ զուրկ կը
մնայ, եւ եթէ՛ ընկերութիւն մը, բնաջնջ կ'ըլլայ:

Ուրեմն ի՞նչ հարկ է մեզ ընել չ'կորսուելու համար:

— Յառաջ երթալ:

Այլ ի՞նչ միջոցներով:

— Ուսմամբ, վաճառաշահութեամբ եւ երկրագործու-
թեամբ, եւ ի վեր քան զամենայն՝ միաբանասէր եղբայ-
րութեամբ:

Սակայն մեզի համար, իբրեւ ազգային յառաջագիտութեան
շաւղին մէջ յետին հետեւեալ մը, նուիրական պարտք մ'ու-
նինք կատարելու, այն է՝ նոր տարւոյս առթիւ, նորոգել
մեր բարեմաղթութիւններն առ մեր սիրելի Ազգը, եւ անոր
անցելոյն ու ապագային սուղ ակնարկութիւն մ'ընելով, բա-
րենչան ներկային վրայ խնդակցիլ մեր բոլոր հայրենակցաց
հետ: Անցելոյն պատմութիւնը՝ շատ հեռուն չ'երթալով,
խիստ տխուր եւ սրտամաշ տեսարան մը կը ներկայացունէ Հայ
ազգին համար, եւ իր պատմական էջերուն պարունակածը
այնպիսի ազիւղորմ հարուածոյ եւ բռնութեանց յիշատակ-
ներ են, յորոց ամենէն անկարեկիւր եւ քարացեալ սիրտերն
անգամ անհնար է որ չ'զարմայնան եւ յարաւարան չ'իջցնին:
Այո՛, հայ ազգն իր ինքնիշխանութիւնը կորուստնէն զինի
վիճակեցաւ այնպիսի դաւերու, երբ ամեն իրաւունք ու
նախկին ըլլալով, իրեն բաժին մնացած էր միմիայն վիշտն ու
տառապանքը, եւ այն ատեն իր ներքին բարօրութեան հետ
արտաքին պերճութիւնն ալ կորուսելով անշքացած էր: Սա-
կայն Նախախնամութիւնը չ'էր եւ չ'պիտի դատապարտէ Հայ
սերունդը մշտնջենաւոր թշուառութեան: Աշխարհիս ամեն
զիպումոյ պէս պիտի քաղցրանայ իր դառնութեան բա-
ժակն ալ զոր անգութ ճակատագիրն իրեն մատուցած էր:
1863 թուականն իրեն նախորդաց պէս ռահեցաւ գնաց հայ
ազգին վրայէն, բայց իր մէկ քաղցր յիշատակը անանցանելի
եւ անջնջ պիտի մնայ հայ հասարակութեան սրտին մէջ:
Հայերն յաւիտեանս պիտի յիշեն ուրախութեամբ այն եր-
ջանկաւիթ վայրկեանը, յորում օգոստոսիաւ Սուլթանին
բարձր հաւանութեամբ, անկանոնութեան շրջանէն ելնե-
լով քաղաքակիրթ ազգերու նման իրաւանց եւ պարտուց
քիջանք մտան, եւ եթէ այսուհետեւ յետագեմ դառնուին, ո՛չ
միայն դատապարտեալ պիտի ըլլան ապագայ սերունդին
առջեւ, այլ եւ ապերախտ իրենց վեհափառ Տիրոջն ըրած
կայսերական շնորհացը:

Ներկայն ապագային հայելին ըլլալով, իրաց արդի վի-
ճակին միջոցաւ դպիքներուն ճիշտ կանխատեսութիւնը կա-
րելի է ընել, եւ ասով է միայն որ արդի քաղաքականացեալ
հզօր ազգերն ալ իրենց փառաց միջօրեականին հասած են:
Հայ ազգը կրցածին չափ ջանք ընելով, արդէն իր ապա-
գայն ապահովելու համար առաջին ձեռնարկն ըրած է, ա-
նիկա ունի այժմ իրեն համար Հոգեւոր արթուն Հովիւ մը,
Սահմանադրական վարչութիւն մը, եւ յոյս մեծ ունինք որ
իր գործոց մատակարարութիւնը այնցելոյն պէս բարձի թու-

զի չ'պիտի ըլլայ, միայն թէ իր կողմէն միաբանական սէր եւ յարստեւ ջանք չ'պակսի :

Սէրը իր սիրելի Ազգին միշտ սէր՝ եւ ջանք ընել պիտի քալողէ եւ եթէ իր բաղձանաց կատարուիլը տեսնէ, կը փութայ այժմ ինկ' անոր փառաւոր ապագայ մը խոստանալու : Չ'կայ աշխարհին մէջ եւ ոչ ազգ մը, որ գոթադղութեան բերանցուցած չ'ըլլայ, Անգղիա՝, արդի հօր Անգղիան անգամ, նախ բազմազան թշուառութեանց ծանր անուրին տակ՝ հեծեր եւ հառաչեր է՝ Այո՛, այն գրադէտ Անգղիան ունեցաւ այնպիսի ժամանակ, երբ իր ազնուականը կը կարծէր թէ այրուէն սովորէն իր մեծութեան շուրջ պիտի աւրատուորէ, Սակայն այն ամեն ազէտները սին երազոյ պէս անցան : եւ Անկլո—աքսոն ցեղին միաբանական սիրովն ու համբերատար ջանքերը, Անգղիան, այն փոքրիկ կղզին, այժմ ընդհանուր աշխարհիս վաճառատեղին է :

Սէրն ալ անձկայրեաց արտիւ իր սիրելի ազգին կողմանէ այսպիսի միաբանական սիրոյ մը սպասելով, միշտ կը խնդրէ յերկինց, որ յառաջագիտութիւնն ու բարօրութիւնը պակսեն անոր փրկաւէտ ջանքերը, եւ այս փափաքովը վառեալ, ինքնն ալ բողբոջին նոր յատակադիւծ մը կ'ընդունի, որպէս զի ազգային ուսումնական եւ գրական շարժման աւելի համապատասխանող ըլլայ, արդէն յառաջագիտ. ազգաց կենցաղօգուտ գաղափարները բերելով, կամ արդիւնաւէտ օրինակները նկարագրելով :

Առանց իր կարողութեան վեր ելնելու, եթէ քաջալերութիւն գտնայ, Սէրը կը խոստանայ ընթերցողաց կարելի եղածին չափ օգտակար յօդուածներ տալ : Կը խոստանայ որ եթէ գուցէ քանի մը ընդունելութեան մ'արժանանայ, թէ՛ Եւրոպական լեզուներով եւ թէ՛ Հայերէն հրատարակուած ամենէն նոր գրուածներու վրայ խօսի, վասն զի միայն այս միջոցաւ գրականութիւնը կրնայ ծաղկիլ եւ ամեն տեսակ հրժմութիւնները հասարակութեան մէջ ծաւալիլ, ու լեզուագէտ ազգայնաց, որոնք հայ թերթերու ձանձրալի միակերպութիւնը չ'են սիրեր, բողբոջին անհաճոյ չ'ըլլալ : Վերջապէս Սէրը կը խոստանայ, մանաւանդ թէ կը փափաքի երեւելի մարդոց նկարագրին ընել, որոց պատմական կարեւորութիւնը այնչափ օգտակար է ամենայն ընթերցանելեաց, եւ հարկ կը համարի նաեւ ամէն մէկ թուի մէջ քաղաքական ժամանակագրութիւն մը դնել որով ընթերցողը ժամանակիս գէպերուն վրայ ալ յստակ դադափար մ'ունենալու կարող ըլլան :

Պէտք է՝ արդեօք որ ազգային մասն ալ յիշենք, սա կայն այս կողմանէ իր բոլոր խոստմունքը կը կայանայ, միշտ յառաջագիտութեան շատագու ըլլալով, ընդունայն վեճերէ խորշիլ :

Այս է մեր յոյսն ու յառաջագրութիւնը : Մնացածը մեր արգոյ ընթերցասիրաց դատողութեանը կը ձգենք :

ՀԱՆՂԻՍ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ԵՒ ՌԱՓԱՅԵԼԵԱՆ

ՎԱՐԺԱՐԱՆԱՅ

1864ին ալ արժանացանք այս հանգէսին փառաւոր հացկերոյթին ներկայ գտնուելու : որն որ, Արգոյ Ս. Հէքիմեան Նախագահ ընկերներնու ջանքերը ամեն անգամներէն աւելի չքեղ կերպով վաւառիկ Չքսաւայրը տեղի ունեցաւ :

Անկեղծութենէ չ'երելու համար, կրտսեր, թէ ազգերն իսկ Ռափայէլի Մուրատայ զաւկներէն աւելի նշանաւոր ծառօթութիւն սպասելու իրաւունքն ունի, եւ մեր ալ յուսով եմք թէ ցորենի հատի պէս, որ ուշ կ'աճի այլ բեղմնաւոր կարգիւնաւորի, այսպէս ալ սոյն բարերարաց արդիւնքը յարստացաւ աւելի նշանաւոր հանդիսանայ :

Հոս պատուոյ անգամ եղող հանդիսականաց կողմանէ ուղղեալ խրախուսանքներէն, ամենէն երեւելին կը դնենք, այն է, Մեծարդոյ Եւստօֆեան Տիգրան աղայի մէկ ատենախօսութիւնը, որ սգաւորութեան պատճառաւ՝ սեղանակից չէր այլ ըստ որում հրաւիրողաց ալ սիրելին եւ նոյնքան սիրուն էր սեղանէն ելուածին գալով՝ իր պատճառն իմացուց եւ ներկայս խոսեցաւ :

Տեարք :

Անշուշտ ինձմէ առաջ եւ ինձմէ շատ աւելի պերճախօս լեզուներ ներկայացուցին ձեզ Մուրատայ եւ Ռափայէլի աւանաներն անմահացներու համար ունեցած արժանիքնին : Սակայն հաճեցէ կը խնդրեմ, վայրիկ մ'ալիմ խօսքերուս ուշագրութիւն ընելու յօժարիլ, որոնք Մուրատայ եւ Ռափայէլի բարիքներն ուղղակի կերպիւ վայելած չեղող մէկու մը՝ անոնց վրայ ունեցած դժբախտութիւններն ըլլալուն, կարծեմ թէ դաննք փառաւորելու մասին աւելի քիչ արժէք չի պիտի ունենան : (Մափաճարութիւնը) :

Այո՛, Տեարք, եթէ ձեր զգացումներն պարզապէս եւ բախտագիտութիւններնուդ հաւաստիքներն են, մտաւորական մշակութեան բեղմնաւոր հացը Մուրատ եւ Ռափայէլ ձեզի մատակարարած ըլլալուն համար, պէտք է դիտարար որ ձեզի հետ մէկտեղ ամբողջ Հայ ազգը իրաւունք եւ կրքնամ ըսել թէ պարտաւորութիւն ունի այսպիսի բարերարներուն միշտ երախտագէտ ըլլալ, (Մափաճարութիւնը) որոնք ձեզի նման արդիւնաւոր եւ օգտակար անդամներ հասուցին : Ազգային ներկայ վիճակին վրայ փոքրիկ ակնարկութիւն մը, բաւական է ապացուցանել թէ այս օրուան դէպ 'ի քաղաքակրթութիւնն ունեցած շարժումը, մի միայն մտաւորական մշակութեան արդիւնքն է, եւ այն ալ մէկ քանի մեծ վարժարաններու միայն կը պարտաւորի, որոց կարգը Պօլսոյ ճեմարանն ալ դասելու հրաման պիտի տաք ինձի : Որն որ թէպէտ երբէք միւսներուն պայծառութիւնը չունեցաւ եւ գոթախտաբար խիստ սակաւատեւ եղաւ իւր կեանքը, սակայն քիչ ատենուան մէջ հասուցած պատշենը, Ազգային Սահմանադրութեան հաստատութեանը առաջնորդեցին : (Ռեփին ծափահարութիւնը) :

Այո՛, Տեարք, Հայ ազգը՝ աշխարհիս վրայ գտնուած բոլոր քաղաքակրթ. ազգաց նման, պարտական է երախտագէտ ըլլալ բոլոր այն անձանց համար, որք վարժարաններ կանգնեցին : Ազգ ուրեմն որքան աւելի պարտական եմք Մուրատայ եւ Ռափայէլի երախտագէտ ըլլալ, որոնք ազգին ըրած ծառայութիւններն յաւիտենական ընելու համար, իրենց հարստութեանց մեծ մասը ազգին պարգեւեցին : (Մափաճար) : Դուք, Տեարք, որ Մուրատ—Ռափայէլեան սաներն էք, իրենց վրայ ունեցած երախտագիտական զգացումներնիդ աւելի պիտի փառաւորեք այն օրը երբ մտաւորական մշակութեան բեղմնաւոր հացը ազգին աւելի մեծագոյն մասին մէջ տարածելու համար որոշում մը ընէք : Տեարք, ես որ այս անմահ բարերարաց եւ ձեր ազգափրական զգացմանց զարմացուն եմ միշտ, աներկբայ եմ որ Ազգային դատաւարութեան նպատակը համար՝ ամեն մէկերնուդ պահանջուած զոհերն որչափ մեծ ալ ըլլան պատրաստ էք զանոնք նուիրելու : (Մափաճար) : Եւ աւելի քան եմ որ իմ այս առաջարկութիւնս խիստ շատ անգամ ձեր ժողովներուն բանախօսութեանցը առիթ եղած են : Բայց մեծամեծ գոթաւորութիւններու արգելքներէն վախեալով խնդրոյն որոշումը միշտ յարմար առնել մը թողուած է : Ահա՛, այն յարմարագոյն առիթը, Տեարք, որ այս օր կը ներկայանայ : Երբ համատարած քաղաքակրթութիւն մը յորդահոս հեղեղի մը նման Եւրոպայի մէկ ծայրէն սկսեալ դէպ 'ի Արեւելք կը վազէ, առանց պատրաստութեան աւնոր դէմը ելլել անկարելի է ազգի մը, որքանմեծ ալ ըլլայ :

Վասն զի եթէ ազգ մը իր զեկը չունենայ, քաղաքակրթութեան հեղեղը կը մղէ կը տանի զայն եւ մինչեւ յաւիտենականութեան անդունդը կը դաճալիթէ, ուր միայն կանկ առնել է իւր պաշտօնը : Ազգին զեկը հասարակաց դատաւարակութիւնը եւ օրինաւոր վարչութիւններն պիտի ըլլան : Թող տալով անոնց որ Ազգային կառավարութիւնները կազմելու պաշտօնն ունին, մեր Տեարք, ամենքս մէկ ըլլալով, ճշմարիտ լուսաւորութիւնը հասարակութեան մէջ ծաւալելու աշխատիմք : Ճշմարիտ լուսաւորութիւնը յայտնի է թէ, այն է որ միանգամայն մտքի եւ սրտի բարի յատկութեանց զարգացմանը վրայ կը կայանայ : Աւելորդ է ըսել թէ Եւրոպական քաղաքակրթութիւնն ալ դէպ 'ի լուսն ու դէպ 'ի դեղեցիկը կը դիմէ : եւ լուսն ու դեղեցիկն ալ քրիստոնէական բողոքականին սկզբունքն է : Արեւն, Տեարք

Թիւնը չ'են կորուսած, եւ ամեն օր կառավարութեան հետ դօ-տեկուիւ կը միջին: Աւագակութիւնը Նարայի երկրին մէջ անլուր-ոճիրներ կը գործէ, այլ Բալլալիչի զօրապետին քաջութիւնը ա-նոնց ամենէն զլիաւորները մահուան ծոցը կողարկէ: Հոգով մէջ Ս. Պապը ժողովրդեան տեղութեան թերեւս անհոգ իր երկրաւոր թագաւորութիւնը ձեռքէն թող տալու կը գիտամակի, թէ եւ Պապական Ժառանգութեան եւ գաղղիական զօրաց մէջ բռնա-մարտը պակաս չէ:

Աւստրիա, Գերմանական վեհապետները Ֆրանքֆորթ ժողովելով, նոր դաշնակցութիւն մը հաստատել կուզէ: Այլ Բրուսիոյ ներկայ չ'գտնուելը, իր բոլոր յատակագիծները պարտաւ կը հանեն: Իսկ Բրուսիոյ թագաւորը փոխանակ իր ժողովրդոց սիրտը շահելու, աստուածային իրաւունքը, այսինքն թէ Աստուած զիս ձեր վրայ տէր դրաւ իշխելու համար, 'ի թիկունս օգնութեան կը կոչէ:

Ռուսիա դժբաղդ Լեհաստանին յետին շունչը երկաթեայ շըր-ջանակի մը մէջ հեղձուցանելու կը ջանայ, առ ոչինչ գրեթէ քաղա-քականացեալ աշխարհին դատաքննութիւնը: Նախ երկրին ծաղիկն եղող երիտասարդութիւնը բռնութեամբ զինուոր գրելու հրաման կուտայ, այլ Լեհաստան իր յետին ճիգը թափելով կը կանգնի իր ահագին ոտիսին դէմ: Աշխուսականներէն մինչեւ յետին ազգաւորը, միաբան սիրով կը զօհուին, գաղտնի կառավարութիւն մը կը հաս-տատուի, զոր գտնելու համար Ռուսաց բանեցուցած ամեն հնարք-ներն 'ի դերեւ կ'ենան, եւ դեղեցիկ սենս անգամ հայրենեաց թշուառութեանց մասնակից կ'ըլլայ: Պատերազմը կը շարունակուի եւ վախճանը Լեհացոց քաջ ազգին համար դժբաղդաբար աղէտա-լի պիտի ըլլայ, վասն զի ինչ կրնար ընել ամեն պատգամութեանէ գլուխ ժողովուրդ մը, մեծ տէրութեան մը դէմ: Այլ պատմու-թեան անանցանելի էջերուն մէջ Ռուսական բռնաւորութեան թա-լիսած անմեղ արեանց արատը անջնջ կը դրոշմուի իր վայրագ հակաին վրայ, եւ անտարակոյս օր մը դատաւարութեան կնիքը ինքն ալ պիտի ընդունի:

Տանիմարքայի մէջ երկու դքսութեանց խնդիրը, բոլոր Գեր-մանիայ տակն ու վրայ կ'ընէ, եւ քիչ կը մնայ որ Եւրոպայի խաղա-ղութիւնն անգամ վրդովի, սակայն յունսդի է թէ 1852ի դաշնադ-րութեան ճիշդ գործադրութիւնը, կոռույն առջեւն առնէ:

Յունաստանի յեղափոխութիւնը անխնայութեամբ բերաւ, եւ Գէորգ Ա. անշուշտ նախամեծար համարելու է իր երկտասար-դական հասակին ազատութիւնը ուրիշ երիտասարդներու պէս անցունել: Քան թէ Աթէնքի ստահակ Բուէթաքիսեան վրայ թաղաւո-րել: Ամեն մարդ ալ կորնթոս չ'կրնար երթալ կ'ըսէին, Հելլենաց-աց աւելի ինչօք նախաձայրները, ուստի մեք ալ կ'ըսենք թէ ա-մեն մարդ ալ Հելլեն չ'կրնար ըլլալ տարին Ոթօն մը փախցունելու համար: Կեցցէ Էստօնի Սպու որ այս քաջ ազգին ճշգրիտ Բուէթա-քիսեան ղեկավարած է:

ԿԱՐԻՊԱՆՏԻ ԵՒ ՎԻՔԹՕՐ ՀԻԿՈ

Անգղիական լրագիրները հետեւեալ թղթակցութիւնը կը հը-րատարակեն:

Փարիզիւմ 25 նոյեմբ. 1865

Սիրելի Վիքթոր Հիկո.

Ձեր օգնութեան վստահ էի եւ դուք ալ իմ երախտագիտու-թեան վստահ ըլլալու էք: Ըսածնիդ իրաւ է, աւելի աղէկ է միլիոն մը սիրտ շահել, որով միլիոն մը հրացան անդուտ կ'ըլլայ: Եւստի թէ տիեզերական խաղաղութիւն ըլլար, եւ մէկ եւս պատերազմելու հարկ կը մնար: Ես ալ քեզի պէս վստահութեամբ կըրտասեմ որ ժողովուրդն արթննայ, բայց ճշմարտութիւնը առանց նեղութեան արդիւնաւորել, եւ իրաւանց յողթական ճանապարհը ստանց արեան հեղեղներու ընթանալ, առիկա մինչեւ ցարդ 'ի զոր փնտռուած իդէա մ'է: Դուք որ կ'առաջնորդէք, ձեզի կը վերա-բերի աւելի դիւրին ճանապարհ մը ցոյց տալ որպէս զի մեք ալ հե-տեւինք: Մնամ մինչեւ ցմահ ձերդ:

ԿԱՐԻՊԱՆՏԻ

Հօթիլ - Հաուս 20 Դեկտ. 1865

Սիրելի Կարիպալտի.

Երկուքիս ալ հաւատքը մի եւ նոյնն է: Ազգաց արթննալը ան-հրաժեշտ է: Ինձի համար կարի համոզուած եմ թէ երբ որ ժամա-նակը դայքիչ արիւն պիտի թափի, ժողովրդոց Եւրոպան ինքնին պիտի գործէ, նոյն իսկ ամենէն երջանիկ եւ կարեւոր եղած յե-ղափոխութիւնները, պատասխանատուութիւններ տունին, եւ դուք ալ ինձի պէս ընդունայն տեղը թափուած կաթիլ մ'արեան տար-սափելի ծանրութեան կը վախճաք: Ամենեւին թող արիւն չ'թափի, իդէան ասիկա է եւ ինչո՞ւ համար այսպէս չ'ըլլայ: Երբ որ մարդիկ իդէային կը հասնին, ինչպէս ձեր օրինակը բուսական է ցոյց տալու, իրերը ինչո՞ւ չ'ափի հասնին: Ատելութեանց մակերեւոյթը կը ցած-նայ քանի որ սիրոյ մակերեւոյթը բարձրանայ, ուրեմն ամենքս սի-րոյ մակերեւոյթը բարձրացունելու ջանք ընենք: Մտաւոր աղտու-

թիւն՝ քաղաքակրթութեամբ յեղափոխութիւն, այս է մեր եւ ձեր առարկան:

Եւ թէպէտ մեք յետին ճակատամարտը մարտնչինք, այլ պէտք է վստահ ըլլանք անոր վսեմութեան, վեհութեան եւ մեծութեանը վրայ, քանզի անիկա ամեն ճակատամարտներէն բարեգործական պի-տի ըլլայ: Ինչէրը կերպով մը լուծուած է ձեր ներկայութեամբ: Դուք խաղաղութեան դիւցաղն էք որ պատերազմին շաւղէն կանց-նիք: Դուք արդարութեան սուրն էք:

Սիրելի բարեկամ ձեր հաշակաւոր ձեռքերը կը սեղմեմ:

ՎԻՔԹՕՐ ՀԻԿՈ

ՄԻՐԱՊՈՅԻ ՆԿԱՐԱԳՈՒԹԻՒՆԸ

Միրապո աշխուական ծնաւ հին ընտանիքէ մը որն որ թէ եւ Գաղղիոյ Փրովանսու քաղաքը պատասխարուած ու հոն հաս-տատուած, այլիք սկիզբն Խաղիայէն եւ զարմը Թոսկանացի էր: Այս ընտանիքը Ֆիօրենցա իր ազատութեան փոթորիկնե-րուն ատենը ծոցէն դուրս ձգած ընտանիքներէն էր, որոց աք-սորն ու հալածանքը, այնչափ դառն ոտանաւորներով կը կըշ-տամբէ Տանթէ իր հայրենեաց: Մաքիալիւ արիւնն ու Խաղ-լիայն ճշմարակապետութեանց աղմկարար ոգին, այս ցե-ղին բոլոր անհատներուն վրայ կը գտնուէին: Իրենց հոգիներ-րուն համեմատութիւնները ճակատագրէն վեր են: Միւրթիւնը կիրք եւ առաջնութիւնը, ամենն ալ անոնց վրայ չափազանց են: Այս ցեղին կանայք կա՛մ հրեշտակային են կա՛մ ամբարիշտ: Իսկ այրերը կա՛մ վսեմ են կա՛մ վատթար, նոյն իսկ իրենց լեզուն ալ բնաւորութիւններուն պէս շեշտեալ է եւ մեծա-սքանչ, իրենց ամենէն ընտանեկան թղթակցութեանց մէջ ալ Խաղիոյ դիւցաղնական լեզուաց լոյսն ու հնչումը կայ: Միրապոյի Նախնիքը իրենց ընտանեկան գործերուն վրայ կը խօսէին, ինչպէս Պլուտարքոս Մարիոսի եւ Սիլլաի, կա՛մ կե-սարու եւ Պոմպեոսի պատերազմներուն վրայ, այնպէս որ փոք-րիկ բաներու մէջ իրենց աստիճանէն բարձր մեծամեծ մարդիկ ըլլալին կ'իմացուի: Միրապո իր օրորոցէն շնչեց այս ընտա-նեկան վեհութիւնն ու արիւթիւնը: Այս մանրամասն բա-նեքը կը յիշեմ, վասնզի պատմութիւնը կը բացատրեն, Հան-ճարին սկիզբը շատ անգամ ցեղին մէջն է: Ինչպէս նաեւ ընտա-նիքն ալ երբեմն բաղդին մարգարէութիւնն է:

Միրապոյի դատարարութիւնն ալ խիստ երգաւ, իր հօրը դժնեաց բաղդին պէս, զոր Բարեկամ ճարդոյ, կը կո-չէին եւ որն որ իր անհանգարտ ոգւովն ու անձնասէր մտաւա-ռութեամբը, իր կնոջն հալածող եւ իր զաւակացը բռնաւորն եղած էր: Պատիւէն զատ, ուրիշ առաքինութիւն չսորուե-ցուցին անոր, վասն զի այսպէս կ'անուանէին այն ատեն այդ կեղծ առաքինութիւնը, որ շատ անգամ ուրիշ բան չէ, բայց եթէ արտաքին ուղղութիւն մ' ու վայելուչ մոլութիւն մը: Գեռ նորահաս երիտասարդ զինուորական ծա-ռայութեան մէջ մանելով, սրիկայութեան եւ խաղի ճաշա-կըն առաւ: Իր հօրը ձեռքն ամեն տեղ իր վրայ կը հասնէր, չէ թէ զինքը վերցունելու, այլ առաւել եւ իր յանցանաց հետե-ւանքին տակը ընկճելու համար: Իր երիտասարդութիւնը Տե-րութեան բանտերուն մէջ անցաւ: Հոն իր ձիւրքերն առաձնու-թեան զէմ զինուեցան, իր հոգին կորոյս ողջախոհութիւնը որ հաղիւ թէ այսպիսի կանխահապ պատուհաններու ծանակա-նացը վրար կրնայ մնալ աւակալին: Բանտէն ելնելով, իր հօրը հաւանութեանը համեմատ, Փրովանսի մեծ տունե-րէն հարուստ իշխանուհւոյ մը Մարիեան օրիորդին հետ ա-մուսնութեան փորձ մ'ընելու համար, ըմբիշի պէս Լեքսի փորձիկ տեսարանին վրայ խորամանկութեանց եւ քաղաքա-կան յանդգնութեանց վարժուեցաւ:

Միայեալ հետեւեալ թուով:

ԳԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՈՒ

Ա. ՃԵՎԱՆԻՐՃԵԱՆ

Ա. ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՏՊԱՐԱՆ